اسپرانتو؛ زبانی ساده برای ارتباطی جهانی!

نویسنده: دکتر عبدالرضا عشقی‌پور

تاریخ انتشار: 15 Khordad 2585 باستانی برابر با June 5, 2026 میلادی

اولین باری که در فوریهٔ سال ۱۹۸۵ میلادی دربارهٔ زبان اسپرانتو شنیدم، بسیار کنجکاو شدم که بدانم این زبان چقدر ساده است. آیا همان‌گونه است که نویسندهٔ بزرگ روس، لئو تولستوی در سال ۱۸۹۵ میلادی اذعان کرده است؟ او می‌گوید: «زبان اسپرانتو، به‌اندازه‌ای آسان است که در شش سال پیش (۱۸۸۹) که کتاب دستور آن را به‌دست آوردم، تقریباً در دو ساعت موفق به خواندن و نوشتن آن شدم! درهر حال، مدت‌زمانی‌که برای تحصیل زبان اسپرانتو صرف می‌شود، به‌قدری جزئی است و فوایدی که از یادگرفتن آن به‌دست می‌آید، به اندازه‌ای زیاد است که انسان نمی‌تواند برای آموزش آن کوشش نکند.»

پس دیگر جایی برای معطلی نبود؛ بهانهٔ کار را تولستوی به من داده بود! پس از تهیهٔ کتاب‌های مورد نیاز، توانستم درست

بعد از دو هفته، اولین نامهٔ بلند خود را به زبان اسپرانتو، بدون کمک واژه‌نامه و دیگر عزیزان اسپرانتیست بنویسم. در همان سال هم با دکتر ناصرالدین صاحب‌زمانی آشنا شدم و ایشان را در دفتر خصوصی‌شان همراه با خانم ژیلا صدیقی، ملاقات کردم و دوستی ما از همان‌روز شکل گرفت و در تابستان همان سال عضو رسمی سازمان جهانی اسپرانتو شدم.

اسپرانتو چرا و از کجا پیدا شد

دکتر لودویک لازار زامنهوف (Ludwik Lejzer Zamenhof) پزشک، زبان‌شناس و مخترع زبان اسپرانتو بود. او در ۱۵ دسامبر ۱۸۵۹ در بیالیستوک، که آن‌زمان بخشی از امپراتوری روسیه بود و امروز در قلمرو لهستان قرار دارد، متولد شد. زامنهوف از کودکی شاهد تنش‌های قومی و زبانی میان گروه‌های مختلف ساکن در بیالیستوک بود و بر این باور بود که یکی از علل اصلی این درگیری‌ها، نبود یک زبان مشترک برای ارتباط بین مردم است. این تجربه، او را به‌سمت طراحی زبانی بین‌المللی سوق داد.

او در ابتدا به تحصیل پزشکی پرداخت و به‌عنوان چشم‌پزشک فعالیت کرد، اما علاقه او به زبان‌شناسی او را به‌سوی پروژه‌ای بزرگ‌تر کشاند. در سال ۱۸۸۷، اولین کتابش را با نام «زبان بین‌المللی» تحت‌نام مستعار «دکتر اسپرانتو» منتشر کرد که به‌معنای «کسی‌که امید دارد» بود. از آن زمان، این زبان به نام «اسپرانتو» شناخته شد.

هدف زامنهوف از ایجاد اسپرانتو، ایجاد زبانی ساده، بی‌طرف و آسان برای یادگیری بود که بتواند به‌عنوان زبان دوم برای تمامی مردم جهان عمل کند و از سوءتفاهم‌های فرهنگی و زبانی بکاهد. او تلاش کرد تا ساختار زبان را به‌گونه‌ای طراحی کند که یادگیری آن برای افراد با زبان‌های مختلف آسان باشد. اسپرانتو دارای دستور زبان ساده، واژگان

برگرفته از زبان‌های اروپایی و ساختاری منظم است.

با گذشت زمان، اسپرانتو محبوبیت یافت و طرفداران زیادی نیز در سراسر جهان پیدا کرد. امروزه، این زبان توسط جوامع مختلف در سراسر جهان صحبت می‌شود و دارای ادبیات، رسانه‌ها و حتی رویدادهای بین‌المللی فراوان مخصوص‌به‌خود است.

زامنهوف در چهارده آوریل ۱۹۱۷ در ۵۸ سالگی در ورشو درگذشت، اما میراث باقی‌مانده از او همچنان باقی است. زبان اسپرانتو به نمادی از صلح، همبستگی بین‌المللی و تلاش برای برقراری ارتباط بدون‌مرز تبدیل شده است. اندیشه‌های او درباره اتحاد بشریت از طریق یک زبان مشترک همچنان الهام‌بخش بسیاری از افراد در سراسر جهان است.

متأسفانه اعلام دقیق تعداد افرادی که در جهان به زبان اسپرانتو صحبت می‌کنند، به‌دلیل نبود آمار دقیق و ثبت‌نشده ممکن نیست و تخمین رقم آن بسیار مشکل است. براساس برخی منابع، تعداد سخنوران اسپرانتو بین صدهزار تا چهارمیلیون نفر برآورد می‌شود.

همچنین، براساس تخمین‌های دیگر حدود ده‌هزار نفر در سراسر دنیا توانایی این را دارند که زبان اسپرانتو را سلیس صحبت کنند. جالب این‌جاست که زبان اسپرانتو برای بیش از هزارنفر در گوشه‌وکنار دنیا زبان مادری است! به‌عنوان مثال بانویی مجارستانی با مردی چینی در یکی از رویدادهای جهانی اسپرانتو با هم آشنا شدند و سپس ازدواج کردند. نه این بانوی مجاری زبان چینی بلد است و نه مرد چینی زبان مجاری! اکنون فرزندان این زوج در خانواده فقط به زبان مادری یعنی اسپرانتو صحبت می‌کنند.

تاریخچهٔ کوتاه زبان اسپرانتو در ایران

زبان اسپرانتو در اوایل قرن بیستم؛۱۹۱۰ میلادی برابر با ۱۲۹۰ خورشیدی وارد ایران شد. از نخستین افرادیکه در معرفی و گسترش اسپرانتو در ایران نقش مهمی داشت، یوسف اعتصامی (اعتصام‌الملک)، پدر پروین اعتصامی بود که به‌جرئت می‌توان او را نخستین اسپرانتیست ایرانی دانست. همچنین، احمد کسروی تبریزی پس از آشنایی با قواعد بدون استثنأ در زبان اسپرانتو، تلاش کرد دستور زبان فارسی را به‌گونه‌ای قاعده‌مند و منظم کند تا یادگیری آن بسیار آسان‌تر شود.

در دهه ۱۹۷۰ میلادی برابر با ۱۳۵۰ خورشیدی، محمدحسن ناصرالدین صاحب‌الزمانی (زاده ۱۳۰۹)، پژوهشگر، مؤلف، مترجم و اسپرانتیست برجستهٔ ایرانی است که در زمینهٔ زبان اسپرانتو فعالیت‌های چشمگیری داشته است. او دارای دکتری تخصصی روان‌شناسی است و از پیشگامان ترویج زبان اسپرانتو در ایران شناخته می‌شود. دکتر صاحب‌الزمانی در سال ۱۹۸۳ به‌عنوان عضو افتخاری انجمن جهانی اسپرانتو انتخاب شد. او تنها ایرانی است که در فهرست صد اسپرانتیست برجسته و برتر جهان قرار گرفته است. از آثار مهم او در زمینهٔ زبان اسپرانتو، کتاب «زبان دوم» (خودآموز زبان جهانی اسپرانتو) است که به‌عنوان جامع‌ترین و مفصل‌ترین خودآموز اسپرانتو به زبان فارسی شناخته می‌شود. این کتاب در یازده درس، دو پیوست و سیصدوسه بند تدوین شده و تمامی قواعد زبان اسپرانتو را شامل می‌شود. این اثر برای چنددهه به‌عنوان منبع اصلی آموزش اسپرانتو در ایران مورد استفاده قرار گرفته است.

دکتر صاحب‌الزمانی در دههٔ ۱۳۵۰ شمسی موج تازه‌ای از جنبش اسپرانتو را در ایران ایجاد کرد که به «موج سوم جنبش اسپرانتو در ایران» معروف است. او با برگزاری کلاس‌های آموزشی اسپرانتو در دانشگاه تهران، الهام‌بخش تدریس واحد اختیاری زبان اسپرانتو در مهم‌ترین دانشگاه‌های ایران شد.

با تلاش مستمر و همکاری اسپرانتودانان ایران و جهان و بدون توجه به مقاومت‌ها و فشارهای ایدئولوژیک مذهبی حاکم بر ایران، در سال ۱۳۷۵ خورشیدی، نخستین نهاد رسمی اسپرانتو در ایران ثبت شد و در سال ۱۳۸۴، «انجمن اسپرانتوی ایران» به منشور سازمان جهانی اسپرانتو پیوست.

پیشنهاد می‌کنم تا این ویدیو را در یوتیوب ببینید:

اسپرانتو، اختراعی که قرار بود آسان‌ترین زبان بین‌المللی باشه